

100% biologisch en zelfvoorzienend

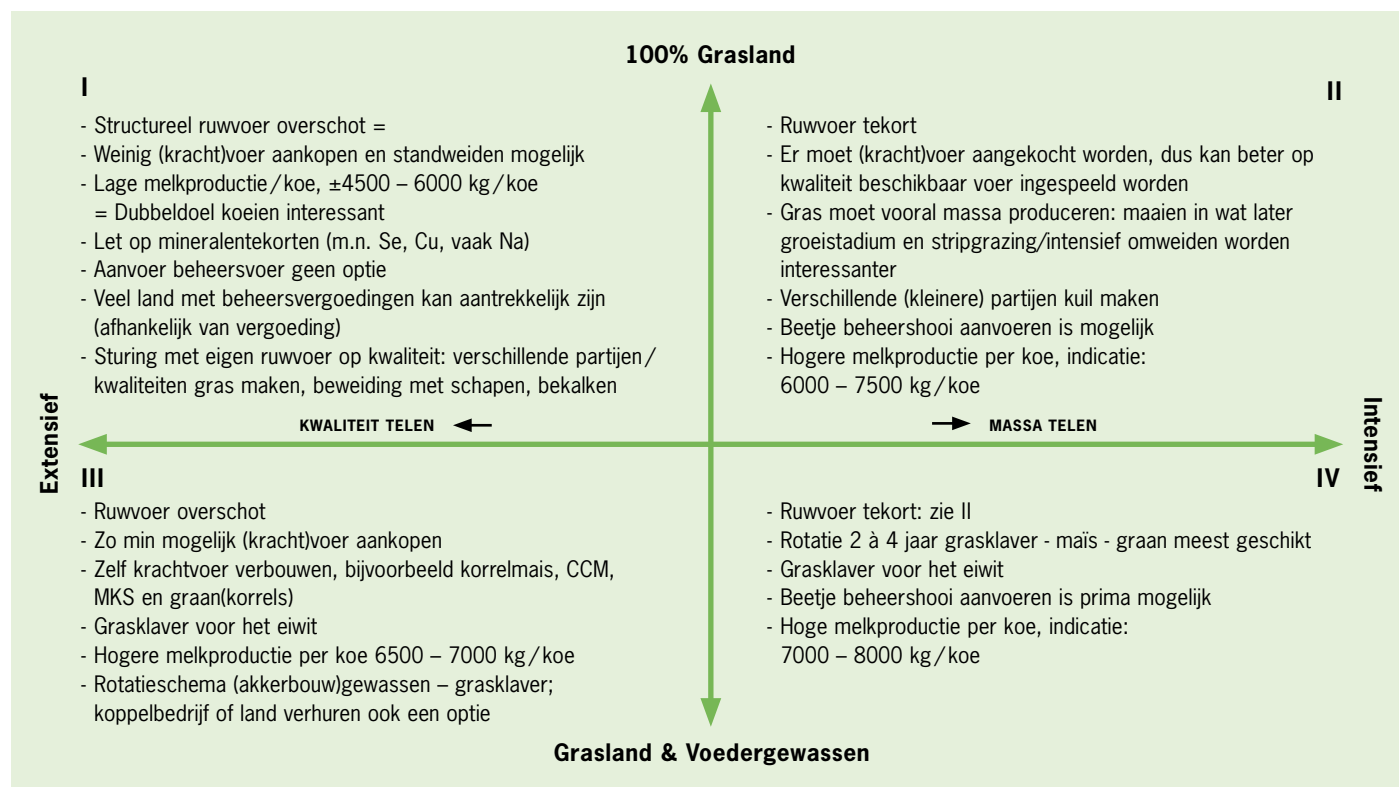
Hoe kun je in je bedrijf kringlopen zo goed mogelijk sluiten terwijl je financieel gezond blijft draaien? De deelnemers van de themagroep 100% biologisch van het bedrijfsnetwerk biologische landbouw hebben de afgelopen periode een antwoord proberen te vinden op deze vraag. Per bedrijf verschillen de omstandigheden en dus ook de strategie. Als handvat gebruikten de deelnemers een bedrijfsindeling, opgesteld door het Louis Bolk Instituut.

In de bedrijfsindeling worden de bedrijven onderscheiden in vier groepen. De mate van intensiviteit en het aandeel grasland in het areaal bepalen in welke groep een bedrijf valt. Het is bedoeld als een grove indeling en daardoor valt niet elk bedrijf exact binnen een van de groepen. Wel

geeft het schema een denkrichting aan. Melkveehouders kunnen de indeling gebruiken om hun strategie richting 100% biologisch in te vullen. Hoe het komt dat een bedrijf in een bepaalde groep valt, hangt vaak samen met randvoorwaarden, grondsoort of wat de boer zelf wil en kan.

De een vindt zichzelf niet geschikt om voedergewassen te verbouwen, de ander heeft toevallig veel beheersgrond naast zijn bedrijf liggen.

Dit kwadrantschema is gebaseerd op de huidige bedrijfsinrichting. De gewenste bedrijfsinrichting op langere termijn komt er niet in naar voren, terwijl deze wel een belangrijke rol speelt in de beslissingen. Denk aan de bedrijfsstrategie of het langetermijndoel. De fokkerij aanpassen of investeren in opslag en vervoeding van eigen geteeld krachtvoer doe je nu eenmaal voor langer dan vijf jaar.

André Jurrius (links) en Wichert Koopman

Wichert Koopman: Intensief maar bijna zelf- voorzienend met buurman

Wichert Koopman boft met zijn buurman, akkerbouwer André Jurrius. Die heeft net als hij de visie dat je als biologische boer de kringloop zoveel mogelijk moet sluiten. Lukt dat niet op je eigen bedrijf, dan kun je dat met een ander bedrijf misschien wel voor elkaar krijgen. Daarom zijn ze een samenwerking aangegaan. Koopman levert zijn buurman zijn overtollige mest en de mogelijkheid om zijn bouwplan te verruimen. Jurrius op zijn beurt teelt voor hem een deel van zijn ruwvoer en krachtvoer, waardoor de veehouder zeker is van een goede kwaliteit.

Geen transport

Koopman is in 2006 bewust neergestreken in Hemmen. Hij kon samen met zijn vrouw het bedrijf van zijn schoonfamilie op een nieuwe locatie voortzetten. Ze konden kiezen uit verschillende opties voor een locatie, waarbij Hemmen een extra voor-

deel had: er was een buurman akkerbouwer die met hem wilde samenwerken. "Het grote voordeel is dat je geen transport hebt en als burens kun je makkelijker zaken met elkaar afstemmen." Dat hij wilde samenwerken komt deels voort uit de intensiteit van zijn bedrijf. Met zestig koeien op dertig hectare is dat behoorlijk intensief.

Mest voor grasklaver

De buurmannen begonnen met snijmaïs en grasklaver, maar zijn overgegaan op alleen grasklaver. Dat voegt namelijk meer toe aan het bouwplan van de akkerbouwer. Snijmaïs is wel een rooivrucht maar levert niet het saldo van een rooivrucht als peen, aardappelen of ui. Grasklaver levert ook niet zoveel saldo op, maar levert stikstof en verbetert de structuur van de grond. Beiden profiteren van de samenwerking. Koopman: "Jurrius is ervan overtuigd dat hij daardoor een hogere opbrengst en een betere kwaliteit krijgt van zijn saldogewassen." Daarnaast stelt Koopman een van zijn vier blokken huiskavel van

23 hectare ter beschikking aan zijn buurman als bouwland. De veehouder kan dankzij de samenwerking zijn overschot aan mest makkelijk kwijt en vermindert zijn tekort aan ruwvoer. Bovendien is de kwaliteit hoog. Op korte termijn lijkt het of de veehouder iets meer profiteert van de samenwerking, zeker omdat mest op dit moment niet zoveel waarde heeft. Koopman erkent dat, maar voegt eraan toe dat de samenwerking is gericht op de lange termijn. "Straks mag de aanvoer van gangbare mest niet meer en is er een tekort. Bovendien gaat het voordeel van een ruimer bouwplan voor de akkerbouwer pas op langere termijn geld opleveren."

Vast bedrag per ha

Over de grasklaver hebben de buurmannen afgesproken dat de akkerbouwer alleen de grondbewerking doet en zaait. Verder hoeft hij zich nergens mee te bemoeien. Koopman bepaalt wanneer bemest moet worden of gemaaid. Hij betaalt er een vast bedrag per jaar voor, namelijk 1000 euro

per hectare, inclusief plaatsingsruimte voor de mest. Als er veel vanaf komt heeft de veehouder geluk, als er weinig vanaf komt pech. "We kunnen ook wel de opbrengst schatten of wegen, maar dat geeft weer extra kosten, dus doen we dat niet." Gemiddeld komt er zo'n 10 ton drogestof per hectare van het land. De maïs is niet uit het bouwplan verdwenen maar wordt sinds dit jaar gedorst en verwerkt tot CCM, dat de veehouder als krachtvoer aan de koeien wil voeren. Vergeleken met snijmaïs heeft korrelmaïs als voordeel dat de gewasresten achter blijven op het land. Dit levert organische stof en geeft veel minder kans op structuurbederf tijdens de oogst. De prijs die Koopman daarvoor aan zijn buur-

man betaalt, is gebaseerd op de krachtvoerprijs.

Op zoek naar derde partner

Op termijn wil de veehouder ook graan aan zijn koeien voeren om helemaal zelfvoorzienend te worden in krachtvoer en in stro - een deel van zijn koeien ligt op stro. Jurrius teelt wel graan, maar niet voor voer en Koopman en Jurrius komen grond te kort om de graanteelt uit te breiden. Daarom zijn ze nog op zoek naar een derde partner, bijvoorbeeld een terreinbeherende organisatie, om (extensief) graan te telen. De hoofdlijnen van de samenwerking zijn op papier gezet met ondersteuning van het project 'Koppel-

bedrijven' dat onderdeel is van de themawerkgroep 100% biologisch. De invulling moet echter in de praktijk worden uitgevoerd. Dat vraagt regelmatig afstemming. "We spreken elkaar bijna dagelijks."

Verschuiving kwadrant dankzij samenwerking

Wichert Koopman valt in de bedrijfsindeling in kwadrant 2: intensief bedrijf met 100% grasland. Maar door de samenwerking met zijn buurman gaat hij richting 4: intensief bedrijf met grasland en voedergewassen.

Erik Ormel: Zelfvoorzienend en 100% biologisch

In goede jaren is Erik Ormel precies zelfvoorzienend in voer en daarmee ook volledig biologisch. Zijn hele bedrijfsvoering heeft hij daarop afgestemd. Alleen in slechte jaren, als het bijvoorbeeld te droog is geweest of juist te nat, dan haalt hij niet voldoende gras van zijn land af en moet hij krachtvoer bij kopen. Dat was de laatste twee jaren het geval. Maar in 2006 had hij genoeg aan wat er van zijn eigen land af kwam.

Grote huiskavel

Basis is de grote huiskavel van 38 hectare grasklaver. Hier vreten zijn 70 Jerseys met jongvee van april tot tegen kerstmis hun eigen maaltijd aan ruwvoer bij elkaar. In april en van oktober tot in december staan ze 's nachts binnen, maar verder blijven ze dag en nacht buiten. Dat werkt goed omdat Ormel een strikt omweidingssysteem met stripweiden hanteert. De strook waarop de koeien lopen is zo'n 0,25 hectare groot. Elke dag verzet de melkveehouder de draad twee tot drie keer. 'Dat is wel veel werk, ja', grinnikt hij. 'Maar

Erik Ormel

Naast grasklaver teelt Ormel nog 6 hectare zomergraan dat hij geplet aan de koeien voert

ik heb ook heel weinig kosten. Ik hoef bijna niet te maaien en rijd alleen in het voorjaar mest uit.' Naast grasklaver teelt de melkveehouder nog 6 hectare zomergraan dat hij geplet aan de koeien voert. De teelt rouleert over het bedrijf. Extra krachtvoer is niet nodig. De koeien kalven allemaal in het voorjaar af. Ormel: "Het is goedkoper om met de natuur mee te werken. Als het gras begint te groeien, heb je de beste kwaliteit. Precies op het moment dat de koeien dat het meest nodig hebben. Kalven ze in het najaar af, dan moet je krachtvoer

bijkopen om toch een goede kwaliteit voer te halen. Daar komt bij dat ik mijn melk lever aan Aurorakaas, die geen verschil maakt in uitbetalingspijs. Anders was het misschien niet voordelig." Ormel haalt een productie van 4.500 kg melk per koe met 6,20% vet. Dat zijn systeem zo goed werkt en dat hij hiermee 100 procent biologisch kan voeren, wijt Ormel aan zijn grote huiskavel. "Als je weinig grond hebt of de grond ligt heel versnipperd, dan werkt het niet zo makkelijk." De melkveehouder heeft daar ook bewust voor gekozen door de laatste jaren aanliggende grond aan te kopen. "Dat is een hogere grondprijs waard."

Tussen de kwadranten in

Erik Ormel komt in het schema dicht bij het middelpunt uit. Hij teelt voornamelijk gras maar heeft ook graan staan. In goede jaren heeft hij daarmee precies voldoende ruwvoer en krachtvoer: geen overschot en geen tekort. In slechte jaren moet hij wel voer aankopen en valt daarmee in kwadrant 4 van een intensief bedrijf.

Met dank aan: Frank Verhoeven, Marleen Plomp, Jan de Wit, Louis Bolk Instituut. Bron: 'Melkkoeien 100% biologisch voeren, voer voor discussie'. Louis Bolk Instituut, 2007.

Meer weten?

Meer voorbeelden van hoe andere biologische boeren met 100% biologisch omgaan, vindt u in de brochure 'Melkkoeien 100% biologisch voeren, voer voor discussie'. Hierin leest u hoe andere boeren hun bedrijf hebben ingericht. Ook bedrijven in andere hoeken van het kwadrant dan de hier geïnterviewde boeren komen aan bod. Daarnaast vindt u data-analyses en berekeningen in deze brochure. De mogelijkheden om volledig biologisch te worden en kringlopen geheel te sluiten zijn sterk afhankelijk van de bedrijfsomstandigheden. Daarom staan bedrijfsomstandigheden in de brochure centraal. De brochure is een resultaat van het "netwerk voerefficiëntie". Dit netwerk maakte deel uit van het project "100% biologisch input – voerbenutting", uitgevoerd in het kader van het onderzoeksprogramma Biologische Veehouderij.

De brochure is te bestellen en downloaden via www.louisbolk.nl of te bekijken op de kennisbank van www.biokennis.nl.

Meer informatie

- contactpersoon

Kees van Veluw, Louis Bolk Instituut

☎ 0343 523 860

✉ k.vanveluw@louisbolk.nl

🌐 www.biokennis.nl

Lopend onderzoek

- Gezondheidseffecten biologische zuivel
- Echt Overijssel!
- Voeding biologisch melkvee
- 100% biologische input – mestbenutting
- Biofokkerij, biologische landschapskoe
- Familiekudde
- Weerstand van melkvee
- Natuurlijk gezond
- Biogeit
- Bioschaap

Financiering en uitvoering

In Nederland vindt het meeste onderzoek aan biologische landbouw en voeding plaats in grote, voornamelijk door het ministerie van LNV gefinancierde onderzoeksprogramma's. Aansturing hiervan gebeurt door Bioconnect, het kennisnetwerk voor de Biologische Landbouw en Voeding in Nederland (www.bioconnect.nl). Hoofduitvoerders van het onderzoek zijn de instituten van Wageningen UR en het Louis Bolk Instituut. De resultaten vindt u op de website www.biokennis.nl. Mail vragen en/of opmerkingen over het onderzoek voor biologische landbouw en voeding aan: info@biokennis.nl.

Colofon

- samenstelling

Louis Bolk Instituut

- tekst

Leonore Noorduyn, de Schrijfster, Bennekom

- fotografie

Fotostudio Alain Baars, Arnhem

- eindredactie en vormgeving

Communication Services, Wageningen UR

- druk

Drukkerij Modern, Bennekom

- redactieadres

Wageningen UR, Herman van Keulen

Postbus 409, 6700 AK Wageningen

☎ 0317 486 370 ✉ h.vankeulen@wur.nl

